

Božica Cvjetko*

HRVATSKI PROJEKT POSEBNE OBVEZE - IZVANSUDSKE NAGODBE U PRETHODNOM POSTUPKU PREMA MALOLJETNIM I MLAĐIM PUNOLJETNIM POČINITELJIMA KAZNENIH DJELA

Sukladno međunarodnim standardima o postupanju prema maloljetnim počiniteljima kaznenih djela Zakonom o sudovima za mladež propisana je široka mogućnost primjene načela svrhovitosti u prethodnom postupku u povodu odluke državnog odvjetnika o kaznenoj prijavi protiv maloljetnih i mlađih punoljetnih osoba, među ostalim i primjena posebnih obaveza kao neformalnih sankcija.

U okviru zajednički osmišljenog projekta Ministarstva rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta u općinskim državnim odvjetništvima u Osijeku, Splitu i Zagrebu primjenjivana je godinu dana posebna obveza - izvansudska nagodba. Cilj izvansudske nagodbe jest "pomirenje između maloljetnog ili mlađeg punoljetnog počinitelja kaznenog djela i žrtve kaznenog djela i uspostava socijalnog mira." Ta posebna obveza provodila se u centrima za socijalnu skrb, u za tu svrhu osnovanoj stručnoj službi za izvansudsku nagodbu, i provodili su je posebno educirani stručni timovi. Edukatori i supervizori u ovom projektu bili su stručnjaci iz Austrije.

Autorica u radu govori o međunarodnim standardima postupanja prema maloljetnicima, primjeni izvansudske nagodbe u Austriji i Njemačkoj, propisu čl. 64. Zakona o sudovima za mladež kao pravnoj osnovi za primjenu izvansudske nagodbe, nekim statističkim pokazateljima o primjeni načela svrhovitosti u državnim odvjetništvima, pretpostavkama i kriterijima za primjenu izvansudske nagodbe, kao i načinu njezina provođenja u praksi.

UVODNE NAPOMENE

Ministarstvo rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske uz materijalnu potporu UNICEF-a - Ureda za Republiku Hrvatsku radilo je od 1996. do 2001. godine na više projekata vezanih za poremećaje u ponašanju maloljetnika, a početkom

* Božica Cvjetko, zamjenica glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske

2000. započelo je s radom na projektu pod nazivom: Posebna obveza - izvansudska nagodba. Radilo se o posebnoj obvezi koju su nositelji projekta odlučili primjenjivati u prethodnom postupku u povodu odluke državnog odvjetnika za mladež o kaznenoj prijavi protiv maloljetnih i mlađih punoljetnih osoba. Nositelji projekta bili su već spomenuto Ministarstvo rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske u čijim se službama trebala provoditi izvansudska nagodba, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske čiji su državni odvjetnici za mladež izborom predmeta trebali inicirati primjenu te obveze u praksi i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu čije su profesorice zajedno sa svima osmislile projekt, vodile projekt za njegove primjene te pružale znanstvenu i stručnu podršku i pomoć. Edukacija i supervizija povjerena je stručnjacima iz Austrije, a sam projekt provodio se na području Osijeka, Splita i Zagreba. Rezultat tog rada, koji je zajedno s edukacijom trajao tri godine, jest knjiga koja će uskoro biti tiskana pod nazivom *Model izvansudske nagodbe u kaznenom postupku prema maloljetnicima i mlađim punoljetnicima* u izdanju Ministarstva rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske.

KRIZA KAZNENOPRAVNIH SANKCIJA KAO POLAZIŠTE JEDNE NOVE IDEJE

Kriminološka istraživanja o kaznenopravnim sankcijama sedamdesetih godina prošlog stoljeća u Europi pokazala su da je njihov specijalpreventivni i generalpreventivni učinak precijenjen jer primjena postojećih sankcija - novčane kazne i kazne zatvora - nije dovela do smanjenja i kontrole kriminaliteta. Kazneni postupak i kazna bili su orijentirani isključivo na osobu počinitelja, dok su interesi žrtve, ako je o njima uopće i bilo riječi, bili marginalizirani. Tek osamdesetih godina počelo se razmišljati i o položaju žrtve u kaznenom postupku - pomoći žrtvi, nadoknadi počinjene štete i razrješenju konflikta između počinitelja i žrtve. Došlo se do spoznaje da je odnos počinitelj - država zapravo apstraktni odnos, za razliku od onog počinitelj - žrtva, te da nastali konflikt treba riješiti "nagodbom između počinitelja i žrtve".

Nagodba se danas u europskim zemljama primjenjuje kao formalna alternativna sankcija nakon dovršenog kaznenog postupka, ali i kao tzv. neformalna sankcija u prethodnom postupku - u povodu odluke državnog odvjetnika o kaznenoj prijavi, dakle kao izvansudska nagodba. U okviru te obveze promijenjena je uloga počinitelja i žrtve. Počinitelj više ne može svoju odgovornost prebacivati na žrtvu i u interakciji između njega i žrtve reakcija žrtve na počinjeno kazneno djelo (osjećaj ljutnje, straha, zabrinutosti) utječe na ponašanje

počinitelja. Iz perspektive maloljetničkog kaznenog prava nagodba između počinitelja i žrtve ima na maloljetnika iznimno specijalnopreventivno i odgojno djelovanje. S druge strane isprika maloljetnika žrtvi i nadoknada štete prema mogućnostima žrtvu može osloboditi strahova i psihičkih opterećenja te joj vratiti vjeru u postojeći pravni poredak.

Kako se hrvatski projekt izvansudske nagodbe provodio u povodu odluke državnog odvjetnika za mladež o kaznenoj prijavi pozivom na načelo svrhovitosti, potrebno je uvodno nešto reći o međunarodnim standardima kao osnovi takvog načina postupanja.

ALTERNATIVA POKRETANJU KAZNENOG POSTUPKA I MEĐUNARODNI STANDARDI

Kad se govori o primjeni načela svrhovitosti i kaznenopravnom aspektu izvansudske nagodbe u povodu odluke državnog odvjetnika o kaznenoj prijavi, tada treba spomenuti ona međunarodna pravila u kojima naše, ali i europsko kazneno zakonodavstvo nalaze uporište za primjenu tog instituta.

Tako Konvencija o pravima djeteta UN iz 1989. god. u čl. 40. st. 3. toč. b) određuje:

“Kada je god to primjereno i poželjno, države će donijeti mjere za postupanje s maloljetnim počiniteljima kaznenih djela bez pribjegavanja sudskim postupcima uz osiguranje punog poštovanja ljudskih prava i pravne zaštite.”

Jednako tako Standardna minimalna pravila UN u pravilu 11. toč. 1. sadrže sljedeću preporuku:

“Kada god je to primjereno, treba razmotriti mogućnost rješavanja slučajeva maloljetničke delinkvencije bez redovitog suđenja pred kompetentnim tijelom.”

Ista preporuka sadržana je i u toč. II. 2. Društvenih reakcija Vijeća Europe na mladenačku delinkvenciju iz 1987. god. i ona glasi:

“Maloljetnike treba odvratiti od činjenja kaznenih djela putem posredovanja na razini državnog odvjetništva (prekidanje postupka) ili na razini policije u zemljama gdje policija ima funkciju državnog odvjetništva u svrhu sprječavanja maloljetnika da uđe u sustav kaznenog pravosuđa i tako pretrpi posljedice koje iz toga proizlaze.”

Sve navedene standarde i preporuke zakonodavac je nastojao ugraditi i u hrvatsko maloljetničko zakonodavstvo.

NAČELO SVRHovitosti I PRIMJENA NEFORMALNIH SANKCIJA U HRVATSKOM MALOLJETNIČKOM KAZNENOM PRAVU KAO PRAVNA OSNOVA ZA IZVANSUDSKU NAGODBU

Izvansudsku nagodbu o kojoj je riječ u ovom članku kao institut maloljetničkog postupovnog prava valja promatrati u okviru primjene načela svrhovitosti u povodu odluke državnog odvjetnika o kaznenoj prijavi i posebnih obveza iz čl. 64. Zakona o sudovima za mladež, jer se ta posebna obveza u okviru hrvatskog projekta primjenjuje pozivom na citirani propis. Zbog toga je potrebno ukratko prikazati taj propis, koji se primjenjuje prema maloljetnim, ali i mlađim punoljetnim osobama kada se radi o tzv. mladenačkom deliktu.

Zakonom o sudovima za mladež (dalje: ZSM) naš je zakonodavac u cilju izvansudskog rješavanja problema maloljetničke delinkvencije propisao mogućnost primjene načela svrhovitosti, prema kojemu državni odvjetnik za mladež može pod uvjetima propisanim zakonom odlučiti da ne pokrene kazneni postupak prema maloljetniku ako smatra da s obzirom na narav kaznenog djela i okolnosti u kojima je ono počinjeno, prijašnji život maloljetnika i njegova osobna svojstva to ne bi bilo svrhovito.

Državni odvjetnik za mladež može tako odluku o nepokretanju postupka prema maloljetniku primijeniti:

- kada je maloljetnik počinio kazneno djelo za koje je propisana kazna zatvora u trajanju do pet godina ili novčana kazna (čl. 63. i 64. ZSM), i
- neovisno o visini propisane kazne ili odgojne mjere kada je izvršenje kazne ili odgojne mjere u tijeku ili je maloljetnik odlukom centra za socijalnu skrb smješten u ustanovu socijalne skrbi (čl. 65. ZSM).

Kad se, međutim, govori o kaznenopravnom aspektu izvansudske nagodbe, značajna je odredba čl. 64. ZSM prema kojoj državni odvjetnik može odluku o nepokretanju kaznenog postupka uvjetovati spremnošću maloljetnika:

- a) da prema vlastitim mogućnostima popravi ili nadoknadi štetu nanесenu kaznenim djelom (u granicama iz čl. 9. st. 2. toč. 2. ZSM);
- b) da se uključi u rad humanitarnih organizacija ili u poslove komunalnog ili ekološkog značenja (u okvirima iz čl. 9. st. 2. toč. 7. ZSM);
- c) da se podvrgne postupku odvikavanja od droge ili drugih ovisnosti (u smislu čl. 9. st. 2. toč. 9. ZSM);
- d) da se uključi u pojedinačni ili skupni rad u savjetovalištu za mladež (u smislu čl. 9. st. 2. toč. 9. ZSM).

Na opisani je način u postupovne propise po uzoru na anglosaksonske i neke europske zemlje u cilju izvansudskog rješavanja problema delinkvencije

mladih i izbjegavanja njihova stigmatiziranja i etiketiranja uneseno načelo svrhovitosti prema kojem pokretanje kaznenog postupka prema maloljetniku ovisi o tome hoće li on ispuniti neku od preuzetih obveza ili bolje rečeno učiniti nešto “dobro”, pa se ispunjenje takvih obveza bez posezanja za sudskim postupkom u novoj pravnoj terminologiji naziva i neformalnim sankcijama.

Primjena pak ove vrste svrhovitosti uz primjenu posebnih obveza u državnoodvjetničkoj praksi naziva se i “uvjetovanom svrhovitošću” ili “svrhovitošću s posljedicom.”

U cilju osiguranja uvjeta za provođenje naprijed navedenih posebnih obveza Ministarstvo rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske sastavilo je u suradnji s Državnim odvjetništvom Republike Hrvatske tijekom 1999. godine po županijama popis ustanova u Republici Hrvatskoj u kojima se provode posebne obveze.

Važno je navesti kako se posebne obveze pozivom na propis čl. 64. ZSM prema maloljetniku primjenjuju na osnovi maloljetnikove dobrovoljnosti. Riječ je o nekoj vrsti ugovora između maloljetnika i državnog odvjetnika za mladež, odnosno stručnog djelatnika u centru za socijalnu skrb koji ovisno o vrsti posebne obveze provodi ili nadzire provođenje obveze. Osnova tog ugovora jest međusobno uvažavanje. Postupak koji se pak provodi u centru za socijalnu skrb naziva se “postupkom posredovanja”. Nadalje, iako je riječ o neformalnoj sankciji koju u dogovoru s maloljetnikom određuje državni odvjetnik za mladež, kao i rok za njezino ispunjenje, a ne sud, ona mora biti, da bi državni odvjetnik mogao donijeti pravovaljanu odluku o konačnom nepokretanju kaznenog postupka prema maloljetniku, uredno provedena. Ako maloljetnik tijekom postupka posredovanja odustane od izvršavanja obveze, prema njemu će se pokrenuti kazneni postupak.

Primjena propisa čl. 64. Zakona o sudovima za mladež bila je od samog njegova stupanja na snagu velik izazov za državne odvjetnike za mladež, stručne suradnike - socijalne pedagoge i socijalne radnike u državnim odvjetništvima, ali i za djelatnike centara za socijalnu skrb. U početku su državna odvjetništva sama pronalazila gdje će maloljetnik moći ispuniti neku od posebnih obveza, a naročito posebnu obvezu humanitarnog rada. Koristila su se strana iskustva i mijenjali se stavovi. Pri donošenju pravilne odluke državnog odvjetnika za mladež o pokretanju ili nepokretanju kaznenog postupka, kao i u izboru primjerene posebne obveze, značajnu su ulogu odigrali upravo stručni suradnici - socijalni pedagozi i socijalni radnici u državnim odvjetništvima. To se jednako tako odnosi na stručne djelatnike centara za socijalnu skrb koji provode ili nadziru te obveze i koji su na osnovi praktičnog iskustva stvarali svoju praksu o načinu postupanja u tim predmetima.

STATISTIČKI POKAZATELJI O PRIMJENI NAČELA SVRHovitosti PREMA MLADIM OSOBAMA U PRETHODNOM POSTUPKU U REPUBLICI HRVATSKOJ (1998-2001)

Državno odvjetništvo Republike Hrvatske analiziralo je tijekom 2002. godine na osnovi podataka prikupljenih od svih državnih odvjetništava u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 1998. do 2001. god. primjenu načela svrhovitosti u povodu odluke državnog odvjetnika za mladež o kaznenoj prijavi. Analiza se odnosila na maloljetne i mlađe punoljetne počinitelje kaznenih djela. Posebno su bili značajni podaci za mlađe punoljetne osobe, jer se prema toj dobnoj skupini načelo svrhovitosti počelo primjenjivati tek 1. siječnja 1998. Unatoč napucima Državnog odvjetništva Republike Hrvatske, interesirao nas je stav državnih odvjetnika i provedba tog načela u praksi. Analiza je obuhvatila ukupno 25 tablica s različitim podacima, međutim, kako sve te podatke u ovom tekstu nije moguće iznijeti, a nije ni potrebno, valja se osvrnuti na najbitnije pokazatelje.

Maloljetnici

Tablica 1 daje uvid u odluke državnog odvjetnika u povodu kaznene prijave prema maloljetnicima u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 1998. do 2001. god. Značajno je da u tom razdoblju broj slučajeva u kojima je primijenjeno načelo svrhovitosti kontinuirano raste, pa tako dok je 1998. god. navedeni institut primijenjen prema 34,5% maloljetnika, godine 2001. to je učinjeno već prema 45,9% maloljetnika.

Tablica 1. Primjena načela svrhovitosti u odnosu prema ukupnom broju odluka po prijavi u Republici Hrvatskoj

	1998.		1999.		2000.		2001.	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Ukupno odluka po prijavi	2.828	100	2.931	100	3.278	100	3.703	100
Od toga svrhovitost	976	34,5	1.285	43,8	1.366	41,7	1.696	45,9

Tablica 2 pruža uvid u strukturu svih triju vrsta svrhovitosti za 2001. godinu, pa je te godine za 58,7% maloljetnika odluka donesena pozivom na čl. 63. ZSM, za 27,8% maloljetnika pozivom na čl. 64. ZSM, dok je u 13,5% slučajeva odluka donesena na osnovi čl. 65. ZSM.

Na kraju 2001. godine u 445 slučajeva postupak posredovanja bio je u tijeku, što znači da se posebna obveza još izvršavala.

Tablica 2. Vrsta svrhovitosti 2001.

Bezuvjetna svrhovitost (čl. 63. ZSM)		Uvjetovana svrhovitost (čl. 64. ZSM)		Izrečena sankcija i drugo (čl. 65. ZSM)		UKUPNO		Postupak posredovanja u tijeku
aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	
996	58,7	471	27,8	229	13,5	1.696	100	445

U tablici 3 vidi se struktura pojedinih posebnih obveza iz čl. 64. ZSM. Od ukupnog broja donesenih odluka pozivom na taj propis (471) prema 12,1% maloljetnika primijenjena je posebna obveza popravka ili nadoknade štete, prema 41,8% uključivanje u rad humanitarnih organizacija, prema 38,2% postupak odvikavanja od droge te prema 4,9% maloljetnika posebna obveza upućivanja u savjetovalište za mladež.

Tablica 3. Vrsta posebne obveze iz čl. 64 ZSM 2001.

Ukupan broj nepokrenutih postupaka (čl. 64. ZSM)		Popravak i nadoknada štete		Uključivanje u rad humanitarnih organizacija		Postupak odvikavanja od droge		Savjetovalište za mladež	
aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
471	100	57	12,1	197	41,8	180	38,2	23	4,9

Na osnovi podataka o primjeni načela svrhovitosti prema maloljetnim osobama proizlazi da broj slučajeva na koje je primijenjeno to načelo kontinuirano raste te da je u najvećem broju slučajeva primijenjena bezuvjetna svrhovitost iz čl. 63. ZSM. Što se pak tiče vrste posebnih obveza, u najvećem broju primijenjene su posebna obveza uključivanja u rad humanitarnih organizacija i posebna obveza postupka odvikavanja od droge.

Mlađi punoljetnici

Tablica 4 daje uvid u odluke državnog odvjetnika u povodu kaznene prijave prema mlađim punoljetnim osobama u Republici Hrvatskoj za razdoblje od

1998. do 2001. godine. Jednako kao i kod maloljetnih osoba, primjena načela svrhovitosti kontinuirano raste, pa je to načelo tijekom 1998. godine primijenjeno prema 5,3% mlađih punoljetnih osoba, dok je 2001. godine primijenjeno već prema 24,4% osoba.

Tablica 4. Primjena načela svrhovitosti u odnosu prema ukupnom broju odluka po prijavi u Republici Hrvatskoj

	1998.		1999.		2000.		2001.	
	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
Ukupno odluka po prijavi	3.538	100	3.352	100	4.085	100	4.645	100
Od toga svrhovitost	189	5,3	641	19,1	1.128	27,6	1135	24,4

Tablica 5 pruža uvid u strukturu vrste svrhovitosti. Tijekom 2001. godine prema 57,3% osoba ta odluka donesena je pozivom na čl. 63. ZSM, prema 32,2% pozivom na čl. 64. ZSM, prema 4,6% osoba pozivom na čl. 65. ZSM, a prema 5,7% mlađih punoljetnih osoba ta je odluka donesena pozivom na opći propis čl. 175. ZKP.

Iz iste se tablice vidi kako je prema 441 mlađoj punoljetnoj osobi postupak posredovanja bio u tijeku.

Tablica 5. Vrsta svrhovitosti 2001.

Bezuvjetna svrhovitost (čl. 63. ZSM)		Uvjetovana svrhovitost (čl. 64. ZSM)		Izrečena sankcija i drugo (čl. 65. ZSM)		Svrhovitost (čl. 175. ZKP)		Ukupno		Postupak posredovanja u tijeku
aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	
651	57,3	366	32,2	53	4,6	65	5,7	1.135	100	441

Uvid u vrstu pojedinih posebnih obveza iz čl. 64. ZSM pruža tablica 6. Od ukupno donesenih odluka pozivom na taj propis (366), prema 10,1% mlađih punoljetnika primijenjena je posebna obveza popravka ili nadoknade štete, prema 24,3% obveza uključivanja u rad humanitarnih organizacija, prema 63,6% osoba postupak odvikavanja od droge, dok je 1,9% mlađih punoljetnih osoba upućeno u savjetovalište.

Što se tiče upućivanja maloljetnika i mlađih punoljetnika u savjetovalište za mladež, valja napomenuti da se ta posebna obveza tijekom 2001. godine u

praksi primjenjivala, iako još nije bila propisana Zakonom o sudovima za mladež, već je u Zakon unesena novelom u veljači 2002. godine.

Tablica 6. Vrsta posebne obveze iz čl. 64. ZSM

Ukupan broj nepokrenutih postupaka (čl. 64. ZSM)		Popravak i nadoknada štete		Uključivanje u rad humanitarnih organizacija		Postupak odvikavanja od droge		Savjetovalište za mladež	
aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%	aps.	%
366	100	37	10,1	89	24,3	233	63,6	7	1,9

Na osnovi navedenih podataka u bitnome proizlazi da se načelo svrhovitosti u državnim odvjetništvima u povodu odluke državnog odvjetnika o kaznenoj prijavi prema mlađim punoljetnim osobama primjenjivalo u pravilu pozivom na odredbe Zakona o sudovima za mladež, a tek iznimno pozivom na odredbu Zakona o kaznenom postupku.

IZVANSUDSKA NAGODBA ILI “PORAVNANJE” U AUSTRIJSKOM I NJEMAČKOM MALOLJETNIČKOM KAZNENOM PRAVU

Pri stvaranju vlastitog modela primjene izvansudske nagodbe u Republici Hrvatskoj, na praktičare je u znatnoj mjeri utjecalo njemačko, a posebno austrijsko praktično iskustvo. Austrijski “medijatori” bili su uostalom i naši supervizori. Iz tog razloga potrebno je dati kratku povijest i prikaz austrijskog i njemačkog modela izvansudske nagodbe. Ta se obveza u Austriji naziva “Außergerichtlicher Tatausgleich”, odnosno u Njemačkoj “Täter–Opfer–Ausgleich”, što u prijevodu znači “poravnanje između počinitelja i žrtve” ili skraćeno “poravnanje”.

Godine 1985. u Austriji je Udruga za zaštitni nadzor i socijalni rad zajedno sa sucima za mladež i državnim odvjetnicima za mladež izradila projekt nazvan: Model razrješavanja sukoba (Modellversuch Konflikt regelung), koji se od 1985. do 1988. primjenjivao kao pokusni projekt u više državnih odvjetništava u Beču, Linzu, Salzburgu i Halleinu. Na osnovi pozitivnog stečenog iskustva i prihvaćanja te posebne obveze i od maloljetnog osumnjičenika i od oštećenika, austrijski zakonodavac je 1988. godine odlučio institut izvansudske nagodbe unijeti u Zakon o sudovima za mladež. Na osnovi pak pozitivnog iskustva u području maloljetničke delinkvencije, taj je je institut 1999. godine unesen i u opće kazneno postupovno pravo.

Da bi državni odvjetnik za mladež u maloljetničkim kaznenim predmetima nakon uspješno provedenog “poravnanja između maloljetnog osumnjičenika i oštećenika” odustao od pokretanja kaznenog postupka, vrijede sljedeća pravila:

- a) iz činjeničnog stanja mora jasno proizlaziti da je maloljetnik počinio kazneno djelo;
- b) krivnja maloljetnika ne smije biti “teška”;
- c) posljedica kaznenog djela ne smije biti smrt neke osobe;
- d) radi se o kaznenom djelu za koje je propisana kazna zatvora do pet godina;
- e) maloljetnik je spreman prihvatiti posljedice kaznenog djela, suočiti se s uzrocima svojeg ponašanja te na prikladan način popraviti prouzročenu štetu;
- f) oštećenika treba nastojati uključiti u izvansudsku nagodbu, međutim uspjeh izvansudske nagodbe ne ovisi o pristanku oštećenika;
- g) maloljetnik za provođenje izvansudske nagodbe treba, kao i punoljetna osoba u istom takvom postupku, platiti paušal u iznosu do 170,00 eura, pod uvjetom da taj iznos za nj nije prevelik teret;
- h) izbor te posebne obveze, kao i odluka o nepokretanju postupka prema maloljetniku nakon uspješno provedene izvansudske nagodbe, u isključivoj je nadležnosti državnog odvjetnika za mladež.

Na osnovi tih pravila ispunjenjem dogovorene obveze - poravnanjem - razrješava se kao posljedica kaznenog djela nastali konflikt između maloljetnika i oštećenika te uspostavlja ranije narušeni socijalni mir.

I u Njemačkoj je krajem sedamdesetih godina također jačao pokret za reformom maloljetničkog kaznenog prava u želji da reakcija društva na maloljetničku delinkvenciju budu za maloljetnika “manje opterećujuće i stigmatizirajuće mjere”. Osamdesetih godina središnja tema svih stručnih diskusija bila je misao o mogućnosti naknade štete od počinitelja kaznenog djela, odnosno o “poravnanju između počinitelja i žrtve”. Uzor za takva razmišljanja bila je američka “medijacija”. Slijedi, dakle, da se misao o “poravnanju” i “naknadi štete” u Njemačkoj razvijala polako kao želja budućih promjena u cilju najlakšeg prevladavanja posljedica kaznenog djela, kako počinitelja, tako i žrtve. Obje te neformalne sankcije trebale su u skladu s novim duhom vremena biti odgovor na staro pitanje na koje nikada u potpunosti nije odgovoreno “mogu li odstupanje od socijalno prihvatljivog ponašanja i kriminalitet ići uz bok s načelom razmjernosti i humanosti”.

U Njemačkoj se također s projektom izvansudske nagodbe započelo u području maloljetničkog kaznenog prava. Na osnovi načela Zakona o sudovima za mladež “odgoj umjesto kazne” došlo je do nagle primjene te obveze u praksi. Prema ocjeni praktičara rezultati takvog postupanja bili su iznimno dobri pedagoški i preventivni učinci. Godine 1990. ta je posebna obveza unesena u njemački Zakon o sudovima za mladež. Projekti koji su poslije uslijedili s obzirom na

punoljetne osobe znatno su po broju zaostali za onima s obzirom na maloljetnike. Razlika u primjeni tog instituta u maloljetničkom i općem kaznenom pravu protumačena je različitim ciljevima i intencijom zakonodavca u tim zakonima. Iz tog razloga, prema mišljenju nekih autora, primjenu "poravnanja" u maloljetničkom i onog u općem kaznenom pravu ne bi trebalo uspoređivati.

PROJEKT IZVANSUDSKE NAGODBE U HRVATSKOM MALOLJETNIČKOM KAZNENOM PRAVU

Posebna obveza – izvansudska nagodba u Republici Hrvatskoj, jednako kao u Njemačkoj i Austriji, počela se primjenjivati na osnovi pažljivo pripremljenog projekta koji je izrađen u suradnji Ministarstva rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske, Edukacijsko-rehabilitacijskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i Državnog odvjetništva Republike Hrvatske. S radom na projektu i edukacijom započeto je u siječnju 2000. godine, a sa samom primjenom u državnim odvjetništvima u rujnu 2001. godine.

Već je rečeno da je osnovna ideja nositelja ovog projekta bila da se izvansudska nagodba u Republici Hrvatskoj u početku primjenjuje prema maloljetnicima i mlađim punoljetnim osobama u prethodnom postupku u povodu odluke državnog odvjetnika za mladež o kaznenoj prijavi. Prema tome, kada se u ovom tekstu govori o maloljetnicima, misli se i na mlađe punoljetne osobe.

Također je spomenuto da izvansudsku nagodbu treba promatrati kao neformalnu sankciju u okviru propisa čl. 64. Zakona o sudovima za mladež. Što se tiče kriterija i pretpostavki za njezinu primjenu u praksi, razlika od ostalih obveza iz citiranog članka jest u osobi oštećenika. Cilj izvansudske nagodbe jest, kao i u stranom zakonodavstvu, "pomirenje između maloljetnog osumnjičenika i žrtve i uspostava socijalnog mira."

PRETPOSTAVKE ZA PRIMJENU IZVANSUDSKE NAGODBE

U skladu s propisom čl. 64. Zakona o sudovima za mladež kriteriji i pretpostavke za primjenu izvansudske nagodbe su sljedeći:

- a) visok stupanj izvjesnosti da je maloljetnik ili mlađi punoljetnik počinio kazneno djelo, što znači da prikupljeni podaci o djelu pružaju dovoljno osnova i za pokretanje kaznenog postupka;
- b) radi se o kaznenom djelu za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina (čl. 63. ZSM), u pravilu se treba raditi o tipičnom mladenačkom deliktu;

- c) ne smije se raditi o beznačajnom djelu iz čl. 28. Kaznenog zakona;
- d) dobrovoljnost i pristanak maloljetnika i mlađe punoljetne osobe za sudjelovanje u izvansudskoj nagodbi;
- e) dobrovoljnost i pristanak oštećenika za sudjelovanje u izvansudskoj nagodbi (oštećenik treba u pravilu biti fizička osoba);
- f) nisu isključeni maloljetnici i mlađe punoljetne osobe koji se nalaze u kriminalnom povratu;
- g) odluka o primjeni izvansudske nagodbe u isključivoj je nadležnosti državnog odvjetnika za mladež koji ujedno odlučuje i o tome je li izvansudska nagodba uspjela.

Ako se analiziraju ti kriteriji, može se zaključiti kako su oni gotovo istovjetni onima u austrijskom maloljetničkom kaznenom pravu. Osim svega maloljetnik mora uvidjeti nedopuštenost svoga ponašanja, preuzeti odgovornost za takvo ponašanje i suočiti se s uzrocima takvog ponašanja. Međutim, od maloljetnika zakonodavac ne traži i priznanje krivnje u kaznenopravnom smislu. Kako bi “pomirenje” bilo uspješno, potrebno je da maloljetnik, u okviru “profesionalno provedene medijacije”, bude spreman suočiti se s oštećenikom, kako bi se na taj način kao posljedica kaznenog djela razriješio oštećenikov u prvom redu emocionalni, a onda i materijalni interes. Stvarni popravak štete je poželjan, ali nije uvjet za uspješno provedenu izvansudsku nagodbu. Zato popravak štete u kvantitativnom smislu ne mora biti primjeren stvarno nastaloj šteti, već maloljetnik može štetu nadoknaditi ovisno o svojim mogućnostima i radnoj sposobnosti. Ako maloljetnik ne može nadoknaditi materijalnu štetu, može popraviti oštećenu stvar ili pomoći oštećeniku, ako on na to pristane, u kakvoj drugoj njemu važnoj stvari.

Pod nadoknadom štete razumije se i nadoknada nematerijalne štete, kao npr. nanošenja oštećeniku tjelesne ozljede.

Radi boljeg pojašnjenja treba navesti da načini popravljanja i nadoknade štete u okviru izvansudske nagodbe mogu biti:

- zajednički razgovor maloljetnika i oštećenika, čiji je rezultat isprika maloljetnika oštećeniku;
- obavljanje nekog rada za oštećenika;
- zajednička akcija maloljetnika i oštećenika (npr. pomaganje oštećeniku pri obavljanju određenih radova, zajednički rad u dobrotvorne svrhe);
- mali poklon (npr. cvijeće) kao simbolična gesta isprike i pomirenja;
- novčana nadoknada oštećeniku za počinjenu štetu ako maloljetnik raspolaže vlastitim novcem.

Važno je napomenuti: ako državni odvjetnik za mladež donese odluku o nepokretanju postupka prema maloljetniku, dužan je u skladu s propisom čl.

64. ZSM o toj odluci obavijestiti oštećenika s uputom da svoj imovinskopравни zahtjev može ostvarivati u parnici.

Što se događa ako oštećenik ne pristane na izvansudsku nagodbu, pa maloljetnik nije u mogućnosti ispričati mu se, ili mu prema svojim mogućnostima nadoknaditi počinjenu štetu, iako bi to iskreno želio učiniti? U tom slučaju stručna služba za izvansudsku nagodbu vraća spis državnom odvjetniku koji, ocjenjujući svaki pojedini slučaj, može odlučiti da maloljetnik izvrši kakvu od obveza iz čl. 64. ZSM, pa tako npr. da u razmjeru s počinjenom štetom obavi neki humanitarni ili drugi društveno koristan rad, odnosno državni odvjetnik može s obzirom na pokazivanje dobre volje maloljetnika odlučiti da odluku donese pozivom na odredbe o tzv. neuvjetovanoj svrhovitosti (čl. 63. ZSM). Odbijanje oštećenika da sudjeluje u nagodbi ne smije ići na štetu maloljetnika i takva je praksa prihvaćena u Austriji i Njemačkoj.

Neke od spomenutih kriterija za primjenu izvansudske nagodbe u Republici Hrvatskoj valja ukratko i obrazložiti.

KAZNENO DJELO

Već je rečeno kako se treba raditi o kaznenom djelu za koje je propisana novčana kazna ili kazna zatvora do pet godina (čl. 63. ZSM).

Svoju odluku o primjeni ove posebne obveze državni odvjetnik za mladež temelji na podacima o naravi i modalitetima izvršenja kaznenog djela, prijašnjem životu maloljetnika i njegovim osobnim svojstvima. U obzir dolaze u prvom redu situacijski, tipično mladenački delikti srednje težine. Najčešći su imovinski delikti (krađa, teška krađa, oštećenje tuđe stvari i dr.), prometni delikti, kaznena djela protiv časti i ugleda (uvreda), ali i kaznena djela protiv života i tijela, kao npr. tjelesna ozljeda ili teška tjelesna ozljeda. Izvansudska nagodba ili "pomirenje" posebno su značajni kad je riječ o kaznenim djelima počinjenim u okviru obitelji (nasilje u obitelji), međususjedskim odnosima, zatim kada je kazneno djelo počinjeno u školi na štetu učenika ili nastavnika, odgojnim ili drugim ustanovama socijalne skrbi i slično. Upravo u takvim situacijama u kojima su ljudi dnevno međusobno ovisni vrlo je važna uspostava socijalnog mira.

Izvansudska nagodba, međutim, ne bi se smjela primijeniti kada je riječ o deliktima koji su unaprijed planirani ili koji su izraz surovosti i bešćutnosti počinitelja.

S druge strane primjena te obveze nije dopuštena u slučaju kada se radi o specijalno preventivnim razlozima koji iziskuju potrebu primjene dugotrajnih mjera prema maloljetniku, zbog kojih postupak pomirenja ne može doći u obzir. Tu je riječ o počiniteljima koji su već i ranije, prije izvršenja kaznenog djela,

ispoljavali teže poremećaje u ponašanju, zbog čega je služba socijalne skrbi poduzimala određene mjere pomoći i zaštite, primjerice nadzor nad izvršavanjem roditeljskog prava koji nije dao pozitivne rezultate, smještaj u ustanovu socijalne skrbi i slično.

Primjena te obveze nije dopuštena niti u onim slučajevima kada se radi o kaznenom djelu za koje postupak prema maloljetniku treba iznimno pokrenuti iz općepreventivnih razloga, kao npr. kad se radi o sprječavanju službene osobe u obavljanju službene dužnosti, napadu na službenu osobu ili nasilničkom ponašanju.

MALOLJETNI POČINITELJ

Pretpostavka za primjenu izvansudske nagodbe jest dobrovoljni pristanak maloljetnika za sudjelovanje u toj posebnoj obvezi. On mora biti poučen da će u slučaju ispunjenja obveze državni odvjetnik za mladež na osnovi čl. 64. st. 2. ZSM donijeti konačnu odluku o nepokretanju kaznenog postupka prema njemu, kao i da tijekom tog postupka, ako se pokrene, može imati branitelja.

Maloljetnik jednako tako mora biti upozoren da u svako doba tijekom postupka posredovanja može odustati od ispunjenja obveze - posljedica toga je pokretanje kaznenog postupka.

KRIMINALNI POVRAT POČINITELJA KAZNENOG DJELA

Jedan od važnijih kriterija pri izboru ove posebne obveze svakako je i kriminalni povrat počinitelja, što ne isključuje primjenu izvansudske nagodbe. Tako, primjerice, kad je riječ o maloljetnoj osobi prema kojoj je prije doneseno rješenje o nepokretanju kaznenog postupka zbog nesvrhovitosti, ili ako se radi o maloljetnoj osobi prema kojoj su ranije izrečene odgojne mjere sudskog ukora, pa i pojačanog nadzora koji se uspješno provodio.

Ne dolazi, međutim, u obzir primjena izvansudske nagodbe ako je maloljetnik već prije evidentiran zbog više kaznenih djela ili težeg kaznenog djela. To vrijedi i ako su mu već prije izrečene sankcije, ili ako se istovremeno već vodi kazneni postupak zbog drugog kaznenog djela.

OŠTEĆENIK

Pretpostavka za primjenu izvansudske nagodbe jest, jednako kao i kod maloljetnika, dobrovoljni pristanak oštećenika da sudjeluje u izvansudskoj nagodbi.

Izvansudsku nagodbu najsvrhovitije je primijeniti kad je riječ o jednom počinitelju kaznenog djela i jednom oštećeniku. Nema, međutim, zapreke tu posebnu obvezu primijeniti i kada je više počinitelja kaznenog djela a jedan oštećenik (npr. oštećenje tuđe stvari).

Praktično iskustvo pokazuje da izvansudsku nagodbu u pravilu ne bi trebalo primijeniti u slučaju kada jedan počinitelj kaznenog djela ošteti više osoba. No, i tada bi u iznimnim slučajevima moglo doći do primjene ove posebne obveze, primjerice kada je riječ o jednom počinitelju i dva oštećenika (provala u dvije vikend kuće).

Izvansudska nagodba moguća je i u slučaju kada nije nastala šteta kao posljedica kaznenog djela, jer je djelo ostalo u pokušaju, odnosno samo iznimno i u onim slučajevima kada oštećenik nije fizička osoba, već kakva tvrtka ili ustanova.

POSTUPAK PROVOĐENJA POSEBNE OBVEZE - IZVANSUDSKE NAGODBE

U hrvatskoj praksi osoba koja provodi izvansudsku nagodbu je educirani socijalni pedagog ili socijalni radnik. Ta se osoba naziva “posrednik”, a postupak provođenja izvansudske nagodbe “postupak posredovanja”. Postupak posredovanja provodi se u okviru centra za socijalnu skrb u posebno osnovanoj “stručnoj službi za izvansudsku nagodbu” (dalje: stručna služba).

Kako se Projekt izvansudske nagodbe primjenjuje u državnim odvjetništvima u kojima su zaposleni stručni suradnici - socijalni pedagozi i socijalni radnici, državni odvjetnik za mladež u skladu s navedenim kriterijima (slučajevi u kojima dolazi u obzir primjena propisa čl. 63. i 64. ZSM) daje predmet u rad stručnom suradniku koji nakon provjere opisanih kriterija presliku kaznene prijave uz prijedlog - popratni dopis, upućuje stručnoj službi. Istodobno stručni suradnik posebnim dopisom obavještava nadležni centar za socijalnu skrb da je maloljetnik uključen u postupak izvansudske nagodbe.

Stručni suradnik prije upućivanja zahtjeva stručnoj službi kontaktira sa stručnim djelatnikom centra za socijalnu skrb radi provjere podataka o prijašnjoj evidenciji ili tretmanu maloljetnika u službi socijalne skrbi. Takvo postupanje inače nije karakteristično za provođenje posebne obveze, jer npr. u Sloveniji i Austriji državni odvjetnik izravno bez ikakvih provjera dostavlja spis službi za izvansudsku nagodbu. Cilj je takvog postupanja zaštita svih osobnih maloljetnikovih interesa.

U dopisu državnog odvjetnika upućenom stručnoj službi, koja donosi odluku o osobi posrednika koji će preuzeti “slučaj”, predlaže se da se maloljetniku pruži sva stručna pomoć kako bi obvezu ispunio uredno i na vrijeme.

Praktično iskustvo pokazuje da je za izvršenje izvansudske nagodbe najpri-
mjeraniji rok od tri mjeseca od dana kada je s maloljetnikom u stručnoj službi
obavljen prvi razgovor. Iz odgojnih razloga bilo bi potrebno da izvršenje nalo-
žene obveze započne što prije i da u primjernom roku bude i dovršeno. Posrednik
je stoga obavezan državnog odvjetnika obavijestiti da su maloljetnik i oštećenik
pristali na izvansudsku nagodbu, odnosno da maloljetnik nije započeo s
ispunjavanjem posebne obveze ili da obvezu nije ispunio u predviđenom roku.
Nikako se ne bi smjelo dogoditi da prođe predviđeni rok za ispunjenje izvan-
sudske nagodbe, a da tek onda posrednik obavijesti državnog odvjetnika za
mladež da se maloljetnik pozivu u stručnu službu nije odazvao ili da je bez
opravdanog razloga prekinuo izvršenje svoje obveze. U svakom slučaju, da bi
postupak posredovanja uredno i na vrijeme bio proveden, potrebna je tješnja
suradnja između posrednika i stručnog suradnika u državnom odvjetništvu, pa
i zajednička evaluacija uspješno odnosno neuspješno provedenih slučajeva.

Na osnovi navedenog koraci u procesu provedbe izvansudske nagodbe bili
bi sljedeći:

1. Izbor slučaja u državnom odvjetništvu - provjera stručnog suradnika soci-
jalnog pedagoga ili socijalnog radnika prijašnje evidencije ili tretmana malo-
ljetnika.
2. Zahtjev stručnoj službi za izvansudsku nagodbu za posredovanje uz naznaku
roka u kojem maloljetnik mora izvršiti posebnu obvezu.
3. Postupak posredovanja u stručnoj službi za izvansudsku nagodbu: razgovor
s maloljetnikom - razgovor s oštećenikom - razrada koncepta i utvrđivanje
pravila nagodbe od strane posrednika - zajednički susret i razgovor maloljet-
nika i oštećenika - izjava o pristanku maloljetnika i oštećenika na izvansudsku
nagodbu - potpora i pomoć maloljetniku pri izvršenjenju obveze - izvršenje
obveze od strane maloljetnika.
4. Izvješće stručne službe za izvansudsku nagodbu državnom odvjetniku za
mladež u kojem se posebno navodi je li oštećenik zadovoljan učinjenim i
može li se postupak posredovanja smatrati završenim. Stručna služba
državnog odvjetnika za mladež dostavlja presliku sve dokumentacije, a
posebno "protokol za opis procesa posredovanja."
5. Odluka državnog odvjetnika za mladež o nepokretanju kaznenog postupka
prema maloljetniku.

NEŠTO O PROJEKTU I STRUČNIM TIMOVIMA

Kako bi se dobila prava slika o načinu rada i implementaciji izvansudske
nagodbe u praksi, potrebno je nešto reći o projektu i stručnim timovima.

Nositelji i voditelji projekta jesu:

1. Ministarstvo rada i socijalne skrbi Republike Hrvatske - pomoćnik ministra u Upravi socijalne skrbi dr. sc. Nino Žganec i voditeljica projekta Marija Koren-Mrazović, viša savjetnica;
2. Državno odvjetništvo Republike Hrvatske - voditeljica projekta Božica Cvjetko, zamjenica glavnog državnog odvjetnika Republike Hrvatske;
3. Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, voditeljice projekta, prof. dr. sc. Nivex Koller-Trbović i prof. dr. sc. Antonija Žižak.

Edukatori i supervizori bili su Johann Schmidt i Brigitte Power - Sary iz Udruge za posredovanje "Neustart Graz" Austrija. Velik doprinos edukaciji dali su i prof. dr. sc. Hans-Dieter Will, Fach-Hochschule Erfurt, Njemačka, kao i prof. dr. sc. Bojan Dekleva s Oddelka za socialno pedagogiko Pedagoškog fakulteta u Ljubljani i Bojan Pucelj, edukator i posrednik u Republici Sloveniji.

Članovi *Stručne službe za izvansudsku nagodbu Osijek* jesu: Mila Čališ, stručna suradnica u Općinskom državnom odvjetništvu Osijek; Jelica Klobučar, Ružica Korov i Helena Kristek, stručne djelatnice u Centru za socijalnu skrb Osijek, te Sanja Vladović, stručna suradnica u Općinskom sudu Osijek.

Ovaj stručni tim je od listopada 2001. do srpnja 2002. godine obradio 29 slučajeva izvansudske nagodbe, a od tog je broja uspješno proveden 21 slučaj ili 72,4% slučajeva.

Članovi *Stručne službe za izvansudsku nagodbu Split* jesu: Julijana Stipišić, državna odvjetnica za mladež u Općinskom državnom odvjetništvu Split; Slavica Peljić-Ozretić i Slavica Čerina-Ivanić, stručne djelatnice u Centru za socijalnu skrb Split; Ljiljana Stipišić, viša sudska savjetnica u Županijskom sudu Split, te Željko Nosil, predavač na Veleučilištu Split.

Stručni tim u Splitu u razdoblju od listopada 2001. do kraja studenog 2002. godine proveo je 29 slučajeva posredovanja, od kojih je 25 ili 86% slučajeva uspješno provedeno.

Članovi *Stručne službe za izvansudsku nagodbu Zagreb* jesu: Đurđica Križ, Lidija Schauerl i Lidija Perić, stručne suradnice u Općinskom državnom odvjetništvu Zagreb; Davorka Lukač-Lalić, stručna suradnica u Općinskom sudu u Zagrebu; Vesna Gmaz-Luški, Tamara Grabar, Vesna Vinčić i Ana Bakšić, stručne djelatnice u centrima za socijalnu skrb Zagreb, te Saša Petrić, stručni djelatnik Centra za socijalnu skrb Sisak.

U Stručnoj službi za izvansudsku nagodbu Zagreb od početka listopada 2001. do kraja 2002. u izvansudsku nagodbu uključeno je 50 počinitelja kaznenih djela, a izvansudska je nagodba uspješno provedena u 33 slučaja ili 66% slučajeva.

Prema izvješćima svih stručnih timova uspješno okončane izvansudske nagodbe riješene su u većini slučajeva tako da su se maloljetnik ili mlađi

punoljetnik ispričali oštećeniku, štetu nadoknadili isplatom novca ili štetu popravili vlastitim radom.

Državna su se odvjetništva pozivom na propis čl. 64. Zakona o sudovima za mladež na primjenu izvansudske nagodbe odlučila u slučaju počinjenih imovinskih delikata, ali i kaznenih djela protiv života i tijela, kaznenih djela protiv opće sigurnosti ljudi i imovine i sigurnosti prometa, kaznenih djela protiv slobode i prava čovjeka i građanina i kaznenih djela protiv javnog reda.

Nadalje, analiza provedenih slučajeva pokazuje da su se u relativno velikom broju slučajeva oštećenici i osumnjičenicima poznavali otprije, pa tako na području Zagreba u 56% slučajeva, na području Osijeka u 76% i na području Splita u 72,4% slučajeva.

Postupak izvansudske nagodbe trajao je u pravilu do tri mjeseca, a ponekad i manje od mjesec dana, što je značajan podatak ako se ima na umu dugotrajnost kaznenog postupka.

NEKA ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Jedno od osnovnih načela materijalno-pravnih, ali i postupovnih propisa Zakona o sudovima za mladež jest načelo supsidijarnosti reakcije društva na delinkvenciju mladih osoba. To znači da na pokretanje kaznenog postupka prema maloljetniku treba gledati kao na - *ultima ratio*. Prije spomenuti statistički pokazatelji govore u prilog tvrdnji da je to načelo u četiri godine primjene citiranog Zakona ne samo implementirano u praksi već se Republika Hrvatska takvim načinom postupanja približila međunarodnim standardima i preporukama za maloljetne i mlade punoljetne počinitelje kaznenih djela. Osim toga takvo postupanje državnih odvjetništava dovelo je do znatnog rasterećenja sudova, što je također bila jedna od intencija zakonodavca.

Za primjenu posebnih obveza kao neformalnih sankcija najznačajnija je odredba čl. 64. Zakona prema kojoj državni odvjetnik za mladež može nepokrenuti postupak prema maloljetniku ako ovaj ispuni jednu ili više točno određenih obveza. Citirani je propis bio osnova i za implementaciju projekta izvansudske nagodbe u hrvatskoj praksi. U nešto više od godine dana u Osijeku, Splitu i Zagrebu provedeno je uspješno oko sto slučajeva izvansudske nagodbe.

Premalo je prostora da bi se opisao rad voditeljica projekta i stručnih timova kroz tri godine, koliko je rad na projektu trajao. Unatoč tome što je postojalo praktično iskustvo u primjeni ostalih posebnih obveza, kao npr. posebne obveze humanitarnog rada ili nadoknade i popravljivanja počinjene štete, rad na izvansudskoj nagodbi pokazao se daleko zahtjevnijim. Na nagodbu je trebalo privoljeti ne samo maloljetnika već i oštećenika koji, za razliku od kaznenog postupka, u postupku posredovanja ima aktivnu ulogu.

Valja istaknuti da je hrvatski projekt izvansudske nagodbe veliko i dragocjeno iskustvo za sve one koji su taj projekt pokrenuli, ali i za državne odvjetnike za mladež, stručne suradnike u državnim odvjetništvima i medijatore. Može se reći da je u ove tri godine cijeli stručni tim i što se tiče edukacije i što se tiče primjene izvansudske nagodbe u praksi obavio pionirski posao. Sigurno je da će iskustvo u radu na tom projektu, a posebno knjiga koja treba uskoro biti tiskana, poslužiti i kao priručnik za primjenu izvansudske nagodbe u prethodnom postupku prema punoljetnim počiniteljima kaznenih djela. Izmijenjena odredba Zakona o kaznenom postupku dopušta, naime, da državni odvjetnik pod određenim uvjetima u povodu svoje odluke o kaznenoj prijavi može uz prethodnu suglasnost oštećenika i privolu osumnjičenika odlučiti da odgodi početak započinjanja kaznenog progona, ako je osumnjičenik pripravan ispuniti jednu ili više od šest taksativno propisanih obveza.

Projekt izvansudske nagodbe valja sada stručnoj i široj javnosti predstaviti te tu posebnu obvezu što prije ugraditi u materijalnopravne i postupovne odredbe Zakona o sudovima za mladež.

LITERATURA

1. Albrecht, P.A. (2000): Jugendstrafrecht, Verlag C.H. Beck, München
2. Böhm, A. (1996): Einführung in das Jugendstrafrecht, Verlag C.H. Beck, München
3. Cvjetko, B. (1998): Posebne obveze kao nove samostalne maloljetničke sankcije s osvrtnom na posebnu obvezu naknade štete nanesene kaznenim djelom i posebnu obvezu uključivanja maloljetnika u rad humanitarnih organizacija ili u poslove komunalnog ili ekološkog značenja, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 1.
4. Cvjetko, B. (1999): Formalne i neformalne sankcije u maloljetničkom kaznenom pravu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 1.
5. Cvjetko, B. (1999): Primjena maloljetničkih kaznenopravnih i kaznenopostupovnih propisa prema mlađim punoljetnim osobama u Republici Hrvatskoj, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 1.
6. Čačić, L. - Križ, Đ. - Milanović Juretić, T. (2002): Praktični vodič za rad stručnih suradnika - socijalnih pedagoga i socijalnih radnika u državnom odvjetništvu, Općinsko državno odvjetništvo Zagreb i Rijeka
7. Dölling, D. u.a. (1998): Täter-Opfer-Ausgleich in Deutschland - Bestandsaufnahme und Perspektiven, Bundesministerium der Justiz.
8. Drewniak, R. (1996): Ambulante Maßnahmen für junge Straffällige, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden.
9. Düinkel, F. - Van Kalmthout, A. - Schüler Springorum, H. (1997): Entwicklungstendenzen und Reformstrategien im Jugendstrafrecht im europäischen Vergleich, Forum Verlag Godesberg, Mönchengladbach
10. Hartmann, U.I. (1998): Staatsanwaltschaft und Täter-Opfer-Ausgleich, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden
11. Hirjan, F. - Singer, M. (1998): Komentar Zakona o sudovima za mladež i kaznenih djela na štetu djece i maloljetnika, Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske

12. Jesionek, U. (2001): Das österreichische Jugendgerichtsgesetz - Kommentar, Juridica Verlag, Wien
13. Koren-Mrazović, M. (1999): Uloga socijalne skrbi prema Zakonu o sudovima za mladež, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2
14. Krapac, D. (2002): Zakon o kaznenom postupku i drugi izvori hrvatskog postupovnog prava, Narodne novine d.d., Zagreb
15. Križ, Đ. (1999): Kriteriji za odabir odgojnih mjera maloljetnicima u svjetlu primjene Zakona o sudovima za mladež, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2.
16. Pavišić, B. (2001): Kazneni postupak u Republici Hrvatskoj: pogled na reformu iz 1997. godine s posebnim osvrtom na predistražni postupak i istragu, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2.
17. Pfeiffer, C. (1997): Täter-Opfer-Ausgleich im Allgemeinen Strafrecht, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden
18. Schüler Springorum, H. (1991): Kriminalpolitik für Menschen, Edition Suhrkamp, Verlag, Frankfurt am Main
19. Singer, M. (1997): Odluka povodom kaznene prijave prema Zakonu o sudovima za mladež, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, br. 2
20. Singer, M. - Kovčo Vukadin, I. - Cajner Mraović, I. (2002): Kriminologija, Nakladni zavod Globus i Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
21. Zieger, M. (1997): Verteidigung in Jugendstrafsachen, C.F. Müller Verlag Hüthig GmbH, Heidelberg

Summary

THE CROATIAN SPECIFIC OBLIGATIONS PROJECT - OUT-OF-COURT SETTLEMENT IN PRELIMINARY PROCEEDINGS RELATED TO JUVENILE CRIMINAL OFFENDERS AND YOUNG ADULT CRIMINAL OFFENDERS

In accordance with international standards on treating juvenile criminal offenders, the Act on Juvenile Courts specifies a broad range of possibilities in applying the principle of expedience in preliminary proceedings related to the decision by the State Attorney on criminal charges against criminal offenders under legal age and young adults, and among other things, the application of specific obligations as informal sanctions.

Within the framework of a joint project designed by the Ministry of Labour and Social Welfare of the Republic of Croatia, the State Attorney's Office of the Republic of Croatia, and the Education and Rehabilitation Faculty, a specific obligation, i.e. out-of-court settlement, was enforced for a year in the Municipal State Attorney's Offices in Osijek, Split and Zagreb. The aim of out-of-court settlement is to "reconcile juvenile criminal offenders, or young adult criminal offenders, and the victims of crime, and in this way establish social peace." This specific obligation was implemented in social welfare centres by specially educated expert teams within specially formed expert services for out-of-court settlement. The educators and supervisors in this project were experts from Austria.

In this paper, the author discusses the international standards of treating juvenile offenders, the application of out-of-court settlement in Austria and Germany, Article 64 of the Act on Juvenile Courts as the legal basis for applying out-of-court settlement, some statistical indicators on applying the principle of expedience in State Attorney's Offices, the requirements and criteria for the application of out-of-court settlement, as well as methods for its implementation in practice.